

LITERARNOPREVODNE IZMENJAVE Z BOLGARŠČINO

Namita Subiotto in Biserka Bobnar
Univerza v Ljubljani

1 Uvod

Bolgarsko-slovenski literarni in kulturni stiki so se razmahnili v drugi polovici 19. stoletja: kar nekaj slovenskih književnikov (Josipina Turnograjska, Simon Gregorčič, Josip Stritar, Anton Aškerc, Josip Knaflič, Josip Pagliaruzzi Krilan) je takrat ustvarjalno navdihnila bolgarska zgodovina in književnost, Slovenska matica je navezala stike z Bolgarskim književnim društvom, slovenski tisk pa je poročal o bolgarskem boju za osvoboditev izpod osmanskega imperija (Benko in Rode 1987, 318). Leta 1852 se je Konstantin Petkovič v Ljubljani srečal z Josipino Urbančič Turnograjsko in čez eno leto v Carigradu objavil prevod njene povesti *Boris*, kar nekateri štejejo za prvi prevod slovenske književnosti v makedonščino (gl. poglavje *Literarnoprevodne izmenjave z makedonščino*), nekateri pa za prvi prevod v bolgarščino (Benko in Rode 1987, 318; Tomova 2002, 52; Dimitrov 2020, 69). V šestdesetih letih 19. stoletja je goriški duhovnik in poliglot Štefan Kociančič prevedel bolgarske in makedonske pesmi iz zbornika *B'lgarski narodni pjesni* [Bolgarske ljudske pesmi] bratov Dimitra in Konstantina Miladinova, vendar je njegov prevod ostal v rokopisu do leta 1984 (Subiotto 2018). Po osvoboditvi (1878) je v Bolgariji deloval stenograf, slavist in pedagog Anton Bezenšek, ki je pomembno prispeval k bolgarsko-slovenskim kulturnim stikom: slovensko javnost je seznanjal z bolgarsko književnostjo in kulturo, objavil bolgarsko slovnico in čitanko, Bolgarom pa je predstavil slovensko književnost.

Konec 19. in v prvem desetletju 20. stoletja so se pojavili medsebojni revijalni in antologijski prevodi poezije in kratke proze. Med 2. balkansko (spopad med Bolgarijo na eni in Grčijo ter Srbijo, Črno goro in Romunijo na drugi strani) in 1. svetovno vojno (v kateri je bila Bolgarija na nemški strani) pa so bili kulturni stiki pretrgani, se

v tridesetih letih ponovno razmahnili (obiski pisateljev v okviru PEN-a, ustanovitev Jugoslovansko-bolgarske lige za kulturno zблиževanje) in med drugo svetovno vojno (ko je Bolgarija zopet na nemški strani) ponovno skorajda zamrli. 9. septembra 1944 je v Bolgariji oblast prevzel komunistični režim, ki je trajal do padca berlinskega zidu leta 1989. Politični odnosi med SFRJ in LR Bolgarijo so se v letih 1945–1948 ugodno razvijali, po resoluciji informbiroja leta 1948 pa je Bolgarija pretrgala sodelovanje z Jugoslavijo in šele po Stalinovi smrti so se stiki obnovili. Po osamosvojitvi Slovenije in padcu komunističnega režima v Bolgariji sta se državi vključili v Evropsko unijo (Slovenija 2004, Bolgarija 2007) in tako prvič postali del enotnega političnega prostora (Pezdirč-Bartol in Dimitrov 2017, 308).

Podatke o medsebojnem prevajanju bolgarske in slovenske literature smo pridobivali iz baze COBISS in objavljenih bibliografij. Osredotočili smo se na knjižne objave literarnih del (poezije, proze, dramatike, mladinskih del in ljudskega slovstva), revijalnih objav, tipkopisov dram ter ponatisov in različnih prevodov istih del ali prevodov prek jezikov posrednikov pa v statistiki nismo upoštevali. Drame smo šteli kot samostojno delo, tudi če so izšle v zbirkah.

2 Zgodovina prevodnih tokov iz bolgarske literature v slovenščino in obratno

Prvi objavljeni prevodi bolgarske literature v slovenščino se pojavijo na prehodu iz 19. v 20. stoletje. Leta 1897 sta v 2. zvezku goriškega zbornika *Venec slovanskih povestij* objavljeni povesti *Ded Liben* Ljubena Karavelova in *Sanjarije in resničnost* Todorja Vlajkova v prevodu Š. P., leta 1902 v 7. zvezku povest *Gorolomov* Ivana Vazova v prevodu Anonyma, istega leta pa je Anton Bezenšek v bolgarski reviji *Naš život* objavil prevod poezije Antona Aškerca. Aškerčevo poezijo je pozneje med drugimi prevajal pesnik Stilijan Čilingirov, ki je v revijah in antologiji slovanske poezije *Slavjanska antologija* (1910) objavil prevode poezije Franceta Prešerna, Simona Gregorčiča, Simona Jenka in Otona Župančiča. Leta 1912 je v časopisu *Dan* izhajal prvi bolgarski roman *Podjarmom* Ivana Vazova v prevodu Petra Miklavca.

Roman *Podjarmom* je leta 1938 prevedel tudi France Bevk, ki je svoj prvi knjižni prevod iz bolgarščine, zbirko *Hadži Abil in druge povesti* istega avtorja, objavil že leta 1929, ko so bolgarsko-slovenski literarni stiki po prekinitvi med drugo balkansko in prvo svetovno vojno ponovno zaživele. Maja 1932 sta v okviru sodelovanja med PEN klubi v Ljubljani gostovali pesnici Dora Gabe in Elisaveta Bagrjana, sprejel ju je Župančič. Bagrjana je navezala prijateljske stike z mnogimi slovenskimi kulturniki in bila med prvimi bolgarskimi prevajalci slovenske poezije, ki je prevajala neposredno iz slovenščine (objavila je revijalne in antologijske prevode poezije Alojza Gradnika, Otona Župančiča, Iga Grudna, Mateja Bora, Ivana Cankarja, Mirana Jarca, Mileta Klopčiča, Ceneta Vipotnika, ter Cankarjeve drame *Kralj na Betajnovi*), njeno poezijo pa je med prvimi

prevajal Izidor Cankar (več o tem v Malinova-Dimitrova in Dimitrov 2011). V tridesetih letih je izšlo več knjižnih prevodov bolgarske proze: Tone Potokar je sestavil in prevedel prozni zbirki *Pirhi* in *Bolgarske novele*, Alojzij Bolhar pa roman *Žanjec* Jordana Jovkova in zbirko bolgarskih ljudskih pripovedk *Pri ognjišču*. Med drugo svetovno vojno je Živan Žun prevedel tri knjige, med njimi *Baj Ganjo: neverjetne zgodbe o sodobnem Bolgaru* Aleka Konstantinova.

V obdobju od 1949 do 1989 so bila kljub togim političnim odnosom med Bolgarijo in Jugoslavijo v slovenščino prevedena nekatera ključna dela iz bolgarske proze: romani *Tobak* Dimitra Dimova, *Odklon srca* in *Na poti k sebi* Blage Dimitrove, *Sledovi ostanejo*, *Dogodek v tihih ulici* in *Ponoči z belimi konji* Pavla Vežinova, *Dva v novem mestu* Kamena Kalčeva, mladinski roman *Jan Bibijan: neverjetna doživetja nekega dečka* Elina Pelina in zbirka kratke proze *Jaz, ti, on* istega avtorja, izbor poezije Hrista Boteva in Elisavete Bagrjane, pa tudi pesniška antologija *Rumena vrtnica*. Poleg Bevka, Potokarja in Bolharja sta v tem obdobju najbolj dejavna prevajalca Katja Špur in Matej Rode.

Leta 1936 je Slovenijo prvič obiskal Dimitar Panteleev, ki je v antologiji *Slavjanski poeti* [Slovanski poeti] leta 1946 objavil pesmi 14 slovenskih pesnikov (Benko in Rode 1987, 319), leta 1948 pa zbirko *Pesmi* Karla Destovnika – Kajuha, kar je prvi samostojni knjižni prevod slovenske poezije v bolgarščino. Leta 1958 je Venceslava Jordanova objavila prvi prozni knjižni prevod: izbor Cankarjeve proze *Hlapec Jernej in njegova pravica* in se podpisala tudi pod večino preostalih knjižnih prevodov v bolgarščino do leta 1989, med katerimi je bila posebej ponosna na izbor kratke proze *Slovenski razkazi* [Slovenske zgodbe], 1979, ki obsega prevode besedil Ivana Tavčarja, Frana Milčinskega, Ivana Cankarja, Prežihovega Voranca, Miška Kranjca, Franceta Bevka, Cirila Kosmača, Mire Mihelič, Mimi Malenšek, Antona Ingoliča idr. (Komar 2020).

Po padcu Berlinskega zidu se vzpostavi nova dinamika medsebojnega prevajanja, vendar se knjižni prevodi pojavijo šele po letu 2000 (pred tem je izšla le pesniška zbirka *Doba temnjenja* Cvetke Lipuš). V obdobju 2000–2021 je izšlo 27 knjižnih prevodov bolgarskih del, med katerimi je obsežna dvodelna *Antologija bolgarske književnosti* (2008, 2009), ki jo je pripravil in s spremno literarnozgodovinsko študijo opremil Ljudmil Dimitrov. V prvem delu je predstavljeno ljudsko slovstvo, stara bolgarska književnost, preporodna književnost ter književnost od osvoboditve do prve svetovne vojne, drugi del pa obsega obdobje od konca prve svetovne vojne do sodobnosti in vključuje tudi poglavje *Antologija sodobne bolgarske poezije*, v katerem je predstavljenih 19 avtorjev. V oba dela so vključeni že obstoječi prevodi, nove prevode pa so naredili slušatelji lektorata bolgarskega jezika na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Dimitrov je pripravil še druga dela, ki so jih prevedli njegovi študentje: antologijo *Morje: petnajst bolgarskih pesnikov*, zbirko *Šest bolgarskih dram* z reprezentativnimi besedili najpomembnejših bolgarskih dramatikov in zbirko ljudskih pravljič *Petelinček* *Kratakorepec in druge bolgarske ljudske o živalih*. S spremno besedo je opremil še gledališki list za dramo

Orkester Titanik Hrista Bojčeva, pesniško zbirko *Z vrha jezika* Rumena Leonidova, romana *Izgubljena osla* Valerija Stefanova in *Balada za Georga Henycha* Viktorja Paskova, prozni zbirki *Balkanski sindrom* Stanislava Stratieva in *Četrť ob obvoznici* Vesele Ljahove. Če k temu prištejemo še monografijo *Bagrjana in Slovenija*, ki jo je pripravil v soavtorstvu z Ljudmilo Malinovo-Dimitrovo, ugotovimo, da je prispeval k dobri polovici vseh knjižnih prevodov iz bolgarščine po letu 2000.

Število v bolgarščino prevedenih slovenskih del se je v obdobju 2000–2021 v primerjavi s prevodi v 20. stoletju več kot podvojilo. Prevladujejo dela sodobnih avtorjev, izšlo pa je tudi nekaj klasikov (npr. Cankarjeva poezija in dramatika, Prešernove *Poezije*).

3 Osrednji prevodni žanri

Pred letom 1945 je izšlo 13 knjižnih prevodov bolgarske književnosti v slovenščino: 4 romani, ostalo kratka proza, ljudsko slovstvo in mladinska proza; slovenska književnost pa je bila v tem obdobju v bolgarščini predstavljena v revijah in antologijah.

V obdobju 1945–1989 je iz bolgarščine v slovenščino prevedenih največ romanov (12), sledijo mladinska prozna dela (10), prozne zbirke (4), poezija pa je predstavljena v 3 knjigah, od katerih je ena antologija. Med prevodi proze so temeljna dela bolgarskega nacionalnega kanona. Iz slovenščine v bolgarščino je v tem obdobju prevedenih približno enako število del v vseh žanrih: 5 mladinskih del (od tega 1 knjiga ljudskih pravljic, ostalo kratka proza) in 5 proznih zbirk (od tega ena antologija), 4 romani in 2 pesniški zbirki in delež slovenske poezije v 2 antologijah slovanske poezije.

Med letoma 1989 in 2021 iz bolgarščine v slovenščino prevladuje prevajanje romanov (8), sledijo prozne zbirke (4) in pesniške zbirke (4, od tega 1 antologija), drame (6, v antologiji), zbirka ljudskih pravljic ter *Antologija bolgarske književnosti*. Iz slovenščine v bolgarščino v tem obdobju prevladuje prevajanje poezije (19 knjig, od tega 2 antologiji), sledijo romani (13) in drame (13: 2 antologiji in izbor 3 Cankarjevih), prozne zbirke (5, od tega 1 antologija) in 2 mladinska romana.

4 Večkrat prevedeni avtorji in dela

Pomembni bolgarski avtorji so integralno predstavljeni v *Antologiji bolgarske književnosti* Ljudmila Dimitrova. Preporoditelj Hristo Botev (1848–1876) in največja bolgarska pesnica Elisaveta Bagrjana (1893–1991) sta predstavljena tudi v samostojnih knjižnih izborih (v zbirki *Lirika*). Ivan Vazov (1850–1921), »oče bolgarske književnosti« in avtor prvega bolgarskega romana *Pod jarmom*, ki je doživel dva prevoda (Miklavčev 1912 in Bevkov 1938, ponatisnjen 1962), je predstavljen še z zbirko *Hadži Ahil in druge povesti*. Klasik Jordan Jovkov (1880–1937) ima 4 knjižne prevode: romana *Žanjec* in *Domačija na meji* ter prozni zbirki *Šibilj* in *druge novele* in *Ko bi mogle govoriti*. V slovenščino je

preveden tudi prvi mladinski roman *Jan Bibijan: neverjetna doživetja nekega dečka* Elina Pelina (1877–1949) in njegova prozna zbirka *Jaz, ti, on*. Blaga Dimitrova (1922–2003) je predstavljena z romanoma *Odklon srca* in *Na poti k sebi*, Pavel Vežinov (1914–1983) pa z mladinskima romanoma *Sledovi ostanejo* in *Dogodek v tibi ulici* ter romanom *Ponoči z belimi konji*. Od sodobnih avtorjev ima več kot en knjižni prevod Georgi Gospodinov (1968).

Pomembnejši slovenski avtorji so bili v bolgarščini pred letom 2000 predstavljeni pretežno v revijah in antologijah, nekateri tudi s po eno, največ dvema knjigama (Karel Destovnik Kajuh, Oton Župančič, Ivan Cankar, Ivan Tavčar, Ciril Kosmač, France Bevk, Anton Ingolič, Mira Mihelič in Prežihov Voranc). Večina Cankarjevih del (4 drame, pesniška zbirka *Erotika*, zbirka *Podobe iz sanj*) je tako izšla po letu 2000 in tudi Prešernove *Poezije* so objavljene šele leta 2021. Od sodobnih avtorjev je v bolgarščino največkrat preveden Drago Jančar (drama v antologiji, prozna zbirka in 4 romani), sledijo Evald Flisar (2 drami v antologiji in 2 romana), Slavko Pregl (3 mladinska dela) in Aleš Šteger (2 pesniški zbirki).

5 Pomembnejši prevajalci

Bolgarsko literaturo so v slovenščino od tridesetih do sredine šestdesetih let največkrat prevajali: France Bevk (Ivan Vazov, mladinska proza), Tone Potokar (*Pirhi: zbirka bolgarske mladinske proze, Bolgarske novele*), Alojz Bolhar (proza Jordana Jovkova, ljudske pravljice), Živan Žun (*Baj Ganjo Aleka Konstantinova, Domačija na meji* Jordana Jovkova) in Matej Rode (mladinska proza), v drugi polovici 20. stoletja pa je najplodnejša prevajalka Katja Špur (poezija Hrista Boteva in Elisavete Bagrjane, romani Dimitra Dimova, Blage Dimitrove, Ljubena Staneva, Pavla Vežinova idr.). Po letu 2000 so največ knjižnih prevodov iz bolgarščine objavili: Eva Šprager (proza Jordana Radičkova, romani Aleka Popova in Radoslava Paruševe), Borut Omerzel (drama Hrista Bojčeva, romani Valerija Stefanova in Georgija Gospodinova, poezija Rumena Leonidova) in Namita Subiotto (proza Stanislava Stratieva, Viktorja Paskova, Vesele Ljahove, poezija Ekaterine Josifove, Rumena Leonidova in Elisavete Bagrjane).

Slovensko literaturo sta v bolgarščino v 20. stoletju poleg Čilingirova in Bagrjane največkrat prevajala pesnik Dimitar Panteleev (pesniški zbirki Kajuha in Župančiča, revijalne objave) in Venceslava Leskovec Jordanova, Slovenka, ki se je po 2. svetovni vojni preselila v Bolgarijo in postala najplodnejša prevajalka slovenske proze v bolgarščino za časa SFRJ (izbor Cankarjeve kratke proze, antologija *Slovenski razkazi* [Slovenske zgodbe], proza Franceta Bevka, Mire Mihelič, Antona Ingoliča, Katje Špur, mladinska dela). V sodelovanju z lektorico bolgarskega jezika na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani Viktorijo Menkadžievo in pisateljem in univerzitetnim profesorjem Gančom Savovim je prevedla tudi Kosmačevo zbirko *Sreča in krub*. Menkadžieva je prevedla še

Tavčarjevo *Visoško kroniko* in Ingoličevo *Tajno društvo PGC* ter *Sušno dobo* Gabriele Babnik, Savov pa poezijo Josipa Ostija in Ivana Dobnika, antologijo *Slovenska poezija*, prozo Draga Jančarja, Slavka Pregla, Mojce Kumerdej, Nataše Kramberger, Cvetke Bevc, Tadeja Goloba, objavil je tudi številne revijalne prevode.

Po letu 2000 sta več knjižnih prevodov objavili Elena Tomova, lektorica bolgarskega jezika na Filozofski fakulteti v Ljubljani (prevedla je poezijo Vide Mokrin-Pauer, Braneta Mozetiča, Toneta Škrjanca in prozo Dese Muck), in pesnica Ljudmila Mindova (prevedla je dela Josipa Ostija, Aleša Debeljaka, Tomaža Šalamuna, antologijo slovenske poezije leta 2011), najbolj dejaven književni prevajalec slovenske literature v bolgarščino v tem obdobju pa je univerzitetni profesor Ljudmil Dimitrov, ki je bil prav tako lektor za bolgarščino na FFUL. Prevedel in s spremnimi študijami je opremil nekaj ključnih del slovenske književnosti: Aškerčeve pesmi iz cikla *Rapsodije bolgarskega goslarja*, Cankarjevo zbirko *Erotika* in Prešernove *Poezije* ter dela sodobnih avtorjev: prozo Draga Jančarja, Evalda Flisarja, Suzane Tratnik, poezijo Iztoka Osojnika, Aleša Štegra, antologijo sodobne proze *O čem govorimo*, ki jo je uredil Mitja Čander (s soprevajalko Evo Šprager), objavil je tudi številne revijalne prevode. Dimitrov je edini objavil tudi knjižne prevode slovenske dramatike, in sicer v 3 antologijah, ki jih je sam sestavil: *Zalezujoč Godota: pet sodobnih slovenskih dram* (Drago Jančar, Evald Flisar, Matjaž Zupančič, Vinko Möderndorfer, Simona Semenič), Cankarjeve *Izbrane drame* (*Romantične duše*, *Hlapci* v njegovem in *Kralj na Betjanovi* v Bagrjaninem prevodu) ter *Mrtvec pride po ljubico: pet slovenskih dram* (Cankarjeva *Pohujšanje v dolini Šentflorjanski*, *Ljubezen* Zofke Kveder, *Dogodek v mestu Gogi* Slavka Gruma, *Kaj pa Leonardo?* Evalda Flisarja in *Mrtvec pride po ljubico* Svetlane Makarovič).

Gančo Savov je prejel Pretnarjevo nagrado za izjemen opus prevodov slovenskih del v bolgarščino ter strokovnih besedil o slovenski literaturi (2006), Ljudmil Dimitrov Lavrinovo diplomu DSKP (2017), Namita Subiotto pa Lirikonov zlat za revijalne prevode makedonske in bolgarske poezije (2014).

6 Prevodoslovne obravnave

Bogdan Benko in Matej Rode sta medsebojne prevode bolgarske in slovenske literature od začetkov do konca 20. stoletja zgoščeno predstavila v prvem zvezku *Enciklopedije Slovenije* (1987) v geslu Bolgarsko-slovenski odnosi. Na to predstavitev se je oprla Ana Peklenik (1999), ki je raziskala literarnokritiško recepcijo knjižnih prevodov bolgarske proze na Slovenskem v 20. stoletju in ugotovila, da je največ prevodov izšlo v šestdesetih letih, da so bila v slovenščino prevedena dela najbolj znanih bolgarskih pisateljev in da jih je kritika večinoma pozitivno sprejela, objavila je tudi seznam vseh 25 prevodov, vendar brez imen prevajalcev. Njen prispevek je nastal na podlagi diplomskega dela pod mentorstvom Elene Tomove. Tudi Elena Tomova se v preglednem prispevku o historiatu

bolgaristike v Sloveniji (2002) opre na podatke Benka in Rodeta, pa tudi na ugotovitve Ane Peklenik, in opozori, da bi bilo treba prevode slovenskih prevajalcev bolgarske literature osvetliti v posebni študiji. Prevode slovenske književnosti v bolgarščino natančneje predstavi Gančo Savov (2004) v 6. zvezku monografije *Prevodna recepcija na evropske literature v B"garija* [Prevodna recepcija evropskih literatur v Bolgariji] v poglavju o slovenski književnosti, kjer v uvodnem delu oriše zgodovino bolgarsko-slovenskih literarnih stikov od sredine 19. do konca 20. stoletja, nato pa v sodelovanju s Lilijo Kirovo predstavita še biografije, bibliografije bolgarskih prevodov in literarnovedne recepcije Franceta Prešerna, Ivana Tavčarja, Antona Aškerca, Ivana Cankarja, Otona Župančiča, Franceta Bevka, Prežihovega Voranca, Antona Ingoliča, Cirila Kosmača in Mire Mihelič ter prevode na kratko ocenita: Kirova npr. opozori na fragmentarnost v predstavitvi Prešernove poezije (prav tam, 224), Savov pa za prevod *Visoške kronike* zapiše, da je pero Viktorije Menkadžijeve sledilo vsem avtorjevim posebnostim (prav tam, 227). Nekaj izsledkov iz te monografije predstavi Valentina Sedefčeva (2019) v prispevku o recepciji slovenske in makedonske literature v Bolgariji, kjer izpostavi vlogo književnih prevajalcev pri predstavljanju nacionalnih literarnih kanonov v ciljni kulturi in našeje pomembne posrednike in prevajalce sodobne slovenske literature v bolgarščino (kot so Savov, Menkadžieva, Dimitrov, Mindova).

Prispevek Sedefčeve je objavljen v monografiji *Bolgarija - Makedonija - Slovenija: medkulturni dialogi v XXI. stoletju*, ki vsebuje še druge prevodoslovne obravnave: Mateja Pezdirc-Bartol in Ljudmil Dimitrov (2019) ugotavljata, da prevajanje Cankarja v bolgarščino ni bilo del načrtovanega medkulturnega posredovanja, temveč je bilo največkrat posledica navezanosti posameznikov na drugo kulturo; Ljudmil Dimitrov (2019) v prispevku o bolgarski recepciji Prešerna opozori na nekatere netočnosti iz monografije *Prevodna recepcija evropskih literatur v Bolgariji* (da *Sonetni venec* ni bil preveden v celoti in da je Prešernovo poezijo prevajala tudi Bagrjana) ter na podlagi rezultatov lastne raziskave ugotavlja, da je bilo v bolgarščini do leta 2019 objavljenih 26 Prešernovih pesmi, ki jih je prevajalo pet prevajalcev (prav tam, 49–50); Namita Subitotto (2019) pa z raziskavo o povezavi med gostovanji bolgarskih avtorjev v Sloveniji in objavo slovenskih prevodov ugotovi, da je v obdobju 2000–2018 le 5 od gostujočih 23 avtorjev dočakalo knjižno objavo svojega dela.

Mateja Pezdirc-Bartol in Ljudmil Dimitrov (2017) sta raziskala historiat slovensko-bolgarskih gledaliških stikov (uprizoritve, prevodi, recepcija) in ugotovila, da kulturne izmenjave med slovensko in bolgarsko dramatiko in gledališčem niso bile pogoste, so pa vključevale pomembne ustvarjalce na obeh straneh. V prispevku »Bolgarsko-slovenski kulturni stiki: poskus sistematizacije« pa je Dimitrov (2020) podal historiat percepcije bolgarske književnosti v slovenski in širši južnoslovanski kulturni sferi, pojasnil, kako je prišlo do pomembnejših sodelovanj, ki so obrodila medsebojne prevode, izpostavil pomembnejše prevode in prevajalce ter objavil bibliografijo knjižnih prevodov bolgarske

književnosti v slovenščino in obratno v obdobju 1989–2020. V prispevku je izpostavil tudi prijateljstvo med Izidorjem Cankarjem in Elisaveto Bagrjano, ki sta ga z Ljudmilo Malinovo-Dimitrovo podrobneje raziskala v monografiji *Bagrjana in Slovenija* (2011) in ob tem opisala živahne kulturne in literarne stike med bolgarskimi in slovenskimi kulturniki predvsem v tridesetih letih 20. stoletja ter se v poglavju *Prevodi Bagrjane* posvetila slovenskim prevodom njene poezije ter pomembni vlogi pesnice kot prevajalke in posrednice slovenske književnosti.

Bibliografija knjižnih in revijalnih prevodov slovenske literature v bolgarščino v obdobju 1990–2019 je objavljena tudi na spletnem portalu <https://litreception.wordpress.com/> v okviru projekta *Recepcija slovanskih literatur v Bolgariji po letu 1989 in bolgarske literature v teh državah*.

Milen Malakov (2020) in Robert Grošelj (2021) sta se slovenskih prevodov bolgarske književnosti dotaknila v jezikoslovnih prispevkih: Malakov je prikazal primere prevajanja pripovednega naklona, Grošelj pa je redke prevodno-jezikovne primerjave bolgarščine in slovenščine dopolnil z analizo prevajanja bolgarskih odvisnikov neuresničenega dejanja. S prevodi frazemov v bolgarskih ljudskih pravljicah v slovenščino se je ukvarjala Magdalena Cvetkova (2016), prevod Prešernove »Zdravljice« v bolgarščino, srbsščino in makedonščino pa je analiziral Andraž Stevanovski (2020) in ugotovil, da jo je z vidika metrike in rimanja najbolj dosledno prevedel prevajalec v bolgarščino, ki edini od prevajalcev analiziranih prevodov ni tudi pesnik.

7 Zaključek

Podatki iz COBISS-a in preglednih prispevkov kažejo uravnoteženo medsebojno prevajanje bolgarske in slovenske književnosti: približno 70 del na vsaki strani. Večina slovenskih prevodov bolgarske književnosti je izšla v 20. stoletju (57), večina bolgarskih prevodov slovenske književnosti pa po letu 2000 (53). Prevodoslovne obravnave medsebojnega prevajanja bolgarske in slovenske književnosti obsegajo večinoma izčrpne preglede objavljenih del, postavljene v kulturno-zgodovinski kontekst, analize prevodov pa je izredno malo.

8 Seznam sorodnih poglavij v monografiji

Literarnopredvodne izmenjave z makedonščino

Bibliografija

- Benko, Bogdan in Matej Rode. 1987. »Bolgarsko-slovenski odnosi.« V *Enciklopedija Slovenije, 1. knjiga, A-Ca*, uredil Marjan Javornik, 317–319. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Cvetkova, Magdalena. 2016. »Analiz na prevodite na B"lgarski narodni prikazki na slovenski ezik s akcent v"rhu frazeologijata v dvata ezika.« V *B"lgarija v XXI vek: istoričeski linii i aktualni problemi: meždu tradicijata i inovaciite*, uredile Elizabet Šore, Svetla Čerpokova in Rumjana Koneva, 55–58. Sofija: Nacionalno izdatelstvo za obrazovanie i nauka Az-buki.
- Dimitrov, Ljudmil. 2014. »Recepcija sodobne slovenske dramatike kot književnosti: refleksija prevajalca.« V *Recepcija slovenske književnosti*, uredila Alenka Žbogar, 97–102. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. <https://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/33-Dimitrov.pdf>.
- Dimitrov, Ljudmil. 2019. »Bolgarski jezik in književnost v slovenskem akademskem in kulturnem prostoru.« V *Poti in stranpoti poučevanja tujih jezikov v Sloveniji*, uredile Tatjana Balazič Bulc, Jana Kenda, Meta Lah in Vesna Požgaj Hadži, 27–34. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Dimitrov, Ljudmil. 2019b. »Genijat na edna nacija. France Prešern i negovata b"lgarska recepcija.« V *B"lgarija - Makedonija - Slovenija: meždukulturni dialozi v XXI vek = Bugarija - Makedonija - Slovenija: meğukulturni dijalozi vo XXI vek = Bolgarija - Makedonija - Slovenija: medkulturni dialogi v XXI stoletju*, uredila Namita Subiotto in Ljudmil Dimitrov, 41–52. Sofija: Nacionalno izdatelstvo za obrazovanie i nauka Az-buki.
- Dimitrov, Ljudmil. 2020. »Bolgarsko-slovenski kulturni stiki: poskus sistematizacije.« V *Južnoslovanski večer*, uredila Maja Kovač in Sašo Puljarevič, 65–84. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Grošelj, Robert. 2021. »Bolgarski odvisniki neuresničenega dejanja in njihove slovenske prevodne ustreznice: skladenjska primerjava.« *Jezikoslovni zapiski* 27, št. 2: 67–84.
- Komar, Gvido. 2020. »Jordanova (roj. Leskovec), Venceslava. (1923-1992).« *Obrazi slovenskih pokrajin*. Zadnjič posodobljeno 17. 7. 2022. <https://www.obrazislovenskihpokrajin.si/oseba/jordanova-roj-leskovec-venceslava/>.
- Malakov, Milen. 2020. »Izrazjavane na nesvidetelsko otnošenie k"m glagolnoto dejstvie v b"lgarskija i slovenskija ezik.« V *B"lgarija - Severna Makedonija - Slovenija: literaturnijat prevod v priemaštata kultura i v obrazovaniето = Bugarija - Severna Makedonija - Slovenija: literaturniot prevod vo celnata kultura vo obrazovaniето = Bolgarija - Severna Makedonija - Slovenija: literarni prevod v ciljni kulturi in izobraževanju*, uredila Ljudmil Dimitrov in Namita Subiotto, 64–81. Sofija: Nacionalno izdatelstvo za obrazovanie i nauka Az-buki.
- Malinova-Dimitrova, Ljudmila in Ljudmil Dimitrov. 2011. »Prevodi Bagrjane.« V *Bagrjana in Slovenija*, 253–274. Ljubljana: Študentska založba.
- Peklenik, Ana. 1999. »Recepcija knjižnih izdaj prevodov iz bolgarske proze na Slovenskem.« *Slavistična revija* 47, št. 1: 131–138.

- Pezdirč-Bartol, Mateja in Ljudmil Dimitrov. 2017. »Slovensko-bolgarski gledališki stiki: uprizoritve, prevodi, recepcija.« *V Uprizoritvene umetnosti, migracije, politika: slovensko gledališče kot sooblikovalec medkulturnih izmenjav*, uredila Barbara Orel, 307–326. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Pezdirč-Bartol, Mateja, Ljudmil Dimitrov. 2019. »Recepcija Ivana Cankarja v Bolgariji.« *V B"lgarija - Makedonija - Slovenija: meždukulturni dialogi v XXI vek = Bugarija - Makedonija - Slovenija: mežgukulturni dijalozi vo XXI vek = Bolgarija - Makedonija - Slovenija: medkulturni dialogi v XXI stoletju*, uredila Namita Subiotto in Ljudmil Dimitrov, 53–60. Sofija: Nacionalno izdatelstvo za obrazovanje i nauka Az-buki.
- Savov, Gančo in Lilija Kirova. 2004. »Slovenska literatura.« *V Prevodna recepcija na evropejskite literaturi v B"lgarija*, zv. 6, uredil Bojan Dimitrov Ničev, 215–250. Sofija: Akademično izdatelstvo Marin Drinov.
- Sedefčeva, Valentina. 2019. »Harakteristiki na recepcijata na slovenskata i makedonskata literatura v B"lgarija.« *V B"lgarija - Makedonija - Slovenija: meždukulturni dialogi v XXI vek: recenzirana kolektivna naučna monografija = Bugarija - Makedonija - Slovenija: mežgukulturni dijalozi vo XXI vek = Bolgarija - Makedonija - Slovenija: medkulturni dialogi v XXI stoletju*, uredila Namita Subiotto in Ljudmil Dimitrov, 91–100. Sofija: Nacionalno izdatelstvo za obrazovanje i nauka "Az-buki".
- Stefanija, Dragi. 1984. *Brata Miladinova: Ljudske pesmi v slovenskem prevodu Štefana Kociančiča*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Stevanovski, Andraž. 2020. »Prevodi Zdravljice Franceta Prešerna v srbsčino, makedonščino in bolgarščino.« *V B"lgarija - Severna Makedonija - Slovenija: literaturnijat prevod v priemaštata kultura i v obrazovaniето = Bugarija - Severna Makedonija - Slovenija: literaturniot prevod vo celnata kultura vo obrazovaniето = Bolgarija - Severna Makedonija - Slovenija: literarni prevod v ciljni kulturi in izobraževanju*, uredila Ljudmil Dimitrov in Namita Subiotto, 64–81. Sofija: Nacionalno izdatelstvo za obrazovanje i nauka Az-buki.
- Subiotto, Namita. 2019. »Gostovanja bolgarskih in makedonskih literarnih umetnikov v Sloveniji med letoma 2000 in 2018.« *V B"lgarija - Makedonija - Slovenija: meždukulturni dialogi v XXI vek = Bugarija - Makedonija - Slovenija: mežgukulturni dijalozi vo XXI vek = Bolgarija - Makedonija - Slovenija: medkulturni dialogi v XXI stoletju*, uredila Namita Subiotto in Ljudmil Dimitrov, 6–15. Sofija: Nacionalno izdatelstvo za obrazovanje i nauka Az-buki.
- Subiotto, Namita. 2018. »Prevajalski in leksikografski podvig Štefana Kociančiča na relaciji makedonščina-slovenščina.« *V Starejši mediji slovenske književnosti: rokopisi in tiski*, uredila Urška Perenič in Aleksander Bjelčevič, 119–129. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Subiotto, Namita. 2019. »Gostovanja bolgarskih in makedonskih literarnih umetnikov v Sloveniji med letoma 2000 in 2018.« *V B"lgarija - Makedonija - Slovenija: meždukulturni dialogi v XXI vek = Bugarija - Makedonija - Slovenija: mežgukulturni dijalozi vo XXI vek = Bolgarija - Makedonija - Slovenija: medkulturni dialogi v XXI stoletju*, uredila Namita

Subiotto in Ljudmil Dimitrov, 6–15. Sofija: Nacionalno izdatelstvo za obrazovanje i nauka Az-buki.

Tomova, Elena. 2002. »B"lgaristikata v Slovenija. B"lgaristika.« *Bulgarica: informacionen bjuletin*, št. 5: 51–60.

POVZETEK

Poglavje uvaja oris bolgarsko-slovenskih literarnih in kulturnih stikov od druge polovice 19. stoletja do danes, ki mu sledi zgodovina prevodnih tokov. Prvi prevodi bolgarske književnosti v slovenščino in obratno so izšli v literarnih revijah na prehodu iz 19. v 20. stoletje. Do leta 1945 je v slovenščini izšlo več kot 10 knjižnih prevodov bolgarskih prozskih del, slovenska književnost pa je bila v tem obdobju v bolgarščini predstavljena v revijah in antologijah. V obdobju od 1949 do 1989 so bila kljub togim političnim odnosom med Bolgarijo in Jugoslavijo v slovenščino prevedena nekatera ključna bolgarska prozna dela, izšli pa so tudi bolgarski knjižni prevodi nekaterih slovenskih klasikov, predvsem prozskih. Po padcu Berlinskega zidu se je vzpostavila nova dinamika medsebojnega prevajanja, vendar so se knjižni prevodi pojavili šele po letu 2000. Podatki iz COBISS-a in preglednih prispevkov z bibliografijami o prevedenih delih, kažejo uravnoteženo medsebojno prevajanje bolgarske in slovenske književnosti. Večina slovenskih prevodov bolgarske književnosti je izšla v 20. stoletju, večina bolgarskih prevodov slovenske književnosti pa po letu 2000. Prikazan je še delež prevodov pomembnih del, izpostavljeni so sodobni avtorji, ki se v prevodih pojavijo z najmanj dvema samostojnima knjigama. Predstavljeni so pomembnejši prevajalci, na koncu pa so omenjene še prevodoslovne obravnave, ki obsegajo večinoma izčrpane preglede objavljenih del, postavljene v kulturno-zgodovinski kontekst, analiz prevodov pa je malo.

ABSTRACT

The chapter introduces an outline of Bulgarian–Slovene literary and cultural contacts from the second half of the 19th century to the present, followed by a history of translation flows. The first translations of Bulgarian literature into Slovene and vice versa were published in literary magazines at the turn of the 20th century. By 1945, more than 10 book-length translations of Bulgarian prose works had been published in Slovene, and Slovene literature was presented in Bulgarian in magazines and anthologies during this period. In the period from 1949 to 1989, despite the rigid political relations between Bulgaria and Yugoslavia, some key Bulgarian works of fiction were translated into Slovene, and Bulgarian book translations of some Slovene classics, especially fiction, were also published. After the fall of the Berlin Wall, a new dynamic of mutual

translation was established, but it was only after 2000 that book translations appeared. The data from COBISS and the survey articles with bibliographies of translated works show a balanced mutual translation of Bulgarian and Slovene literature. The majority of Slovene translations of Bulgarian literature were published in the 20th century, while the majority of Bulgarian translations of Slovene literature were published after 2000. The proportion of translations of important works is also shown, highlighting contemporary authors who appear in translation with at least two standalone books. The most important translators are introduced, and finally some translation studies are mentioned, which consist mainly of comprehensive overviews of published works set in a cultural-historical context, with little analysis of the translations.